

ἐκτός τοῦ ναοῦ ἐπισήμους παραστάσεις αὐτῶν, ἐν ταῖς αἰθούσαις δηλονότι τῶν Μητροπόλεων καὶ ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τῶν Σχολῶν, καθ' ἣν ἔξιν ἀπαιτεῖ ἡ διπλωματικὴ ἐθιμοτυπία. Διὰ δὲ τοὺς μουσικὰς καὶ τὰ λοιπὰ ἐπίσημα κυβερνητικὰ πρόσωπα, ἐνεκρίθη ἵνα ἐξειδικασθῇ τὸ ἀμέσως ἀπὸθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου στασίδιον, καταλλήλως

διασκευαζόμενον καὶ εὐτρεπιζόμενον. Ἐντελλόμεθα τῶν αὐτῆς ἐσότητι ἵνα ἐγκαίρως φροντίσῃ τὰ δεόντα πρὸς ἀποφυγὴν ἐπεισοδίων ἢ παραπόνων.

Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

Ἀρχὴ (1899) Ἀπριλίου β'

Ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΓΑΝΟΧΩΡΩΝ

Εἰς τὸν ἐνδέκατον ἀριθμὸν τῆς «Συζητήσεως» δὲν ἠδυνήθημεν νὰ συνηχίσωμεν τὸ ἀνάγνωσμά μας «Ἡθὴ καὶ ἔθιμα Γανοχώρων», διότι ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ τὸ περὶ Δουθέρου τοιοῦτον. Ἡθὴ ἐπανερχόμενοι εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ εἰπώμεν ὀλίγα τινα διὰ τὰ δῶρα ποὺ ἔστελλον οἱ κουμπάροι εἰς τοὺς κουμπάρους των.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι κουμπάροι λέγονται μὲν ἀναμεταξύ των καὶ ὁ στεφανώσας καὶ ὁ στεφανωθείς, κατὰ τὴν φωνολογίαν δὲ τῶν γανοχωριτῶν «μ'μπάροι», ἀλλὰ διαφορετικῶς ἦσαν αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλον. Περισσότερον δὲ ὑποχρεωμένος ἦτο ὁ στεφανωθείς καὶ ἐφέρετο μὲ ὀλίγον σεβασμὸν πρὸς τὸν στεφανώσαντα. Ὁ στεφανώσας ὅμως ἐθεώρει τιμὴν τοῦ καὶ ὑποχρεώσιν νὰ βαπτίσῃ καὶ τὰ παιδιά, εἰς τὰ ὅποια ἔστελνε καὶ κουλούρα διὰ τὸ Πάσχα. Κατὰ δὲ τὴν βάπτισιν ἦτο ἔθιμον νὰ προσφέρει ὁ ἀνάδοχος μεταξὺ ἄλλων καὶ τεμάχιον ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο «φωτίμι».

Ὁ στεφανωθείς κουμπάρος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ στέλνῃ εἰς τὸν στεφανώσαντα κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν «τσουράκι(ι)». Τὸ τσουράκι αὐτὸ δὲν ἦτο γλύκισμα, ἀλλὰ ψωμί ἀπὸ πλυμένο σιτάρι, 4-5 ὀμάδες, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον κατεσκευάζον μετὰ τὴν ζύμην διάφορα ὠρᾶτα σχέδια καὶ τὸ ὁποῖον ἐτύλιγαν εἰς δαντελλωτὸ τραπεζομάνδην ἀσπρο, μαζὶ δὲ μὲ αὐτὸ θὰ ἔστελλον καὶ αὐτὰ 20-30 καὶ ἐκεῖνα τυλιγμένα εἰς δαντελλωτὸ πολυτελὲς προσόψιον, (μαχαμαῖ) καὶ τὰ ἐπὶ γαίαν ἕνα ἢ δύο παιδιά εἰς ὥραν ποὺ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ τὰ ἴδωσι οἱ χωριανοί. Ἐὰν δὲ συνέβαινε ὁ στεφανώσας κουμπάρος νὰ ἔχῃ πένθος, τό-

τε θὰ τὰ ἐτύλιγον εἰς σκούρου χρώματος τραπεζομάνδην καὶ προσόψιον, χωρὶς δαντέλλας καὶ θὰ τὰ ἐπὶ γαίαν ὅταν ἐσκοτεινιάζῃ ὀλίγον.

Τὸ ἔθιμον αὐτό, ἐὰν αἱ σχέσεις τῶν κουμπάρων διετηροῦντο φιλικαὶ καὶ δὲν θὰ ἐπληττε δυστυχίμᾳ τι τὴν οἰκογένειαν τοῦ στεφανωθέντος, ἐσυνεχίζετο καὶ ἐπὶ εἰκοσι καὶ τριάκοντα ἔτη μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι σὺν τῇ προσδοκίᾳ τοῦ χρόνου ὀλιγόστενον τὰ αὐτὰ καὶ ἔλας κατηργεῖντο καὶ ἐστέλλετο μόνον τσουράκι.

Τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναλήψεως ἦτο ἔθιμον νὰ κάμνουν γαλατόπητες, τὴν δὲ Πρωτομαγιά ἔπρεπε ἀπαραίτητος νὰ πιοῦν γάλα. Ἐπίσης πρὶν ἀποσπῆναι ὁ τζιτζίκας, ὁ ὁποῖος εἰς μερικὰ χωρία ἐλέγετο καὶ «τζιτζίκας», ἔπρεπε νὰ ἔχουν φάγει φρέσκα κουκιά, διὰ νὰ μὴ τοὺς κουμπώσῃ αὐτός.

Τὸ «κούμπωμα» αὐτὸ συνδέεται μετὰ τὴν Πρωτομαγιά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ξυπνήσουν πολὺ ἐνωρίς καὶ ἀμέσως νὰ βάλουν μία βοῦκα ψωμί εἰς τὸ στόμα των διὰ νὰ μὴ τοὺς κουμπώσῃ ὁ γαῖδαρος, ἐὰν τυχὸν ἦκουαν τὴν φωνὴν τοῦ προτοῦ βάλουν εἰς τὸ στόμα των μία βοῦκα ψωμί ἢ ἄλλο τι.

Τὰ κουκιά ἠμποροῦσαν νὰ τὰ φάγουν καὶ τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν Θράκην τὸ κλίμα εἶναι ψυχρὸν, μόνις περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου ἐγίνοντο τὰ κουκιά, ἐκεῖνας δὲ τὰς ἡμέρας συνέπιπτε νὰ ἀκουσθῇ καὶ ὁ τζιτζίκας.

Ἐπίσης τὴν Πρωτομαγίαν ἐκατάπιναν καὶ ἕνα καρῦδι φρέσκο. Ἦτο ἔλεγον καλὸν διὰ τὴν ὑγίαν. Μερικοὶ ἐκατάπιναν τρία. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ φρέσκα καρῦδια τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶναι πολὺ μικρὰ ἀκόμη.

Τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς τὴν ἔλεγαν τῆς «Γονατοκκλησιᾶς», ἐπὶ γαίαν δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἕνα κλάδον κάρυας. Ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐγονάτιζον. Ἐώραζον δὲ καὶ τὰς δύο ἐπομένας ἡμέρας, ἥτοι τὴν Δευτέραν καὶ τὴν Τρίτην, τὴν μὲν Δευτέραν ὡς ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν δὲ Τρίτην ὡς ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Μεγαλειτέραν δὲ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν εἶχον τὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, δηλαδή τὴν Τρίτην, καὶ ἐθεώρουν μεγάλην ἁμαρτίαν νὰ ἐργασθῶσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἔλεγον οὕτως:

«Τὸ πλ'ι (πουλί) δι' κτίς' φωνήα.»

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ γανοχωρεῖται ἦσαν ἀπασχολημένοι μὲ τὴν ἐκτροφὴν τῶν μεταξοσκωλήκων. Πλὴν δὲ τῆς παραγωγῆς κουκουλιῶν διὰ τῆς μεταξουργίας λόγῳ τῆς δροσερότητος τοῦ κλίματος ἐγένετο καὶ παραγωγή σπόρων διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν. Περὶ αὐτῶν ὡς ἐγράφημα εἰς προσηγορίαν πολλὰ τῆς «Συζητήσεως». Συνεπιπτε δὲ τὸ «ξεκλάρωμα», δηλαδή τὴν ἰσχυρὴν τῶν κουκουλιῶν, νὰ τελευτήσῃ πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τῆς 24ης Ἰουνίου, διὰ τοῦτο τὰ παιδιὰ ἐμάζευον τὰ κλαδιά καὶ τίς «ἄφσες» *) ἀπὸ τὰ μετάξια καὶ τὰ ἀποθήκευαν καὶ ἄναβαν πολὺ μεγάλες φωτιὰς τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Ἐκτὸς δὲ ἀπὸ τὸν Κλείδωνα, εἰς τὰ Γανόχωρα τὴν παραμονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἔκαμναν καὶ «Πρωτογόνατο». Ἦτοι ἔντυναν ἕνα κορίτσι μὲ ἕνα μεγάλο γυναικεῖο κόκκινο βρακί τὸ ὁποῖον ἔφθανε ἕως τὸν λαιμὸν καὶ ἔκλειε καὶ τὰ χέρια μέσα. Ἐπίσης ἐφοροῦσαν εἰς τὸ κεφάλι του καὶ στεφάνι ἀπὸ κλάδους τζίτζιφιδας καὶ περιέφεραν τὸν Πρωτογόνατο ἀπὸ σπιτί εἰς σπίτι. Τὰ ἄλλα δὲ κορίτσια ποὺ τὸν ἐσυνόδευαν, ἐτραγουδοῦσαν εἰδικὰ τραγοῦδια, τοῦ «Πρωτογόνατου» λεγόμενα, καὶ ἐχόρευαν. Ἐγράνιζαν καὶ τὰ σπύτια μὲ κλάδον τζί-

*) Ἀφσὲς ἐλέγοντο τὰ ἀπομεινάρια τῶν φύλλων, ποὺ ἄφηναν τὰ σκωλήκια ἑπάνω εἰς τὰ κρεβάτια. Ἐμαζεύοντο δὲ ἀκριτά.

τζιφιδας, ἦτο δὲ τὸ γράντισμα αὐτὸ διὰ τὴν ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας, ἐδέχοντο συγχρόνως καὶ φιλοδωρήματα, τὰ ὁποῖα αἱ οἰκοκυραὶ ἐρριπτον μέσα εἰς τὸ μετάλλινον δοχεῖον ὕδατος, ποὺ εἶχαν μεθ' ἑαυτῶν αἱ συνοδεύουσαι. Ἐπίσης αἱ οἰκοκυραὶ ἐπρόσφεραν εἰς τὸν Πρωτογόνατον σιρόπιον (σερμπέτι), καμωμένον μὲ πετμέξι. Ἀλλὰ παρόμοιον σερμπέτι προσεφέρετο εἰς τὸ χωρίον Αὐδήμιον καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς τοὺς ἐπιστρέφοντας προσκυνητὰς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος αὐτοῦ, παρὰ τῶν οἰκοκυρῶν ποὺ ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ ἁγίασμα.

Ἡ 24ῃ Ἰουνίου, ἀλλὰ μὲ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, συνεδέετο καὶ μὲ τὴν θάλασσαν λουτρά. Διότι λόγῳ τῆς ὑψηρότητος τοῦ κλίματος, μόνον τότε ἔπαιζαν νὰ κολυμβοῦν.

Πρὸς τοὺς παραβαίνοντας τὴν συνήθειαν αὐτὴν ἐλέγετο ἡ παροιμία:

«Ὁ δὲ περὶς' καρπούς' ὁ θάλασσα...»
Δηλαδή αὐτὸν δὲν ἔπαυε καὶ περὶς εἰς τὴν θάλασσαν νὰ μὴ κολυμβᾷ καίτοι τότε δὲ μόλις, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, μὲ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, ἐφαίνετο ποῦ καὶ ποῦ καρπούζια.

Ἡ ΜΝΗΜΗ ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΘΑΛΙΨΕΩΣ

Τὸ ὀδυνηρότερον πρᾶγμα εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ μνήμη. Ἐγνώρισα ἀνθρώπους πανευτυχεῖς, τῶν ὁποίων ἡ εὐτυχία δὲν ἐστηρίζετο εἰς τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον εἰς τὴν ἀμνησίαν των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ποιητὴς ἔγραψε:

«Καλότυχος οἱ νεκροὶ ποὺ λησμονᾶνε...»

Ἡ μνήμη εἶναι πάντοτε κατὰ τὸ τυραννικόν καὶ ἡ ἀμνησία ἡ μακαριότης τόσον τῶν νεκρῶν ὅσον καὶ τῶν ζώντων. Στοιχεῖον ἀταλῆς τῆς εὐδαιμονίας ἡ ἑλλειψὶς τοῦ μνημονικοῦ. Ὁ δὲ χειρότερος σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ μνήμη. Παντασθῆτε πόσον ὑποφέρει ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐνθυμίζεται διαρκῶς τὰς ἀνοησίας του! Ζεῦρεται δὲ ποῖοι ἄνθρωποι δὲν ἔκαμναν ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν των ἀνοησίας; Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἐνθυμοῦνται τίποτε. Πλέουν εἰς ἀδιατάρακτον πέλαγος εὐδαιμονίας, διότι νομίζουν ὅτι ἀποτελοῦν πρότυπα ἀνθρώπων. Προσέτι δὲ λησμονοῦν τὰς υποχρεώσεις των. Δὲν ἐνθυμοῦνται ποτὲ νὰ ἔλαβον τὴν ἀνάγκην καναλῶν. Αἰσθητικὰ τερατῶδη ποὺ αὐτοθαυμάζονται καὶ ἐπαναπαύονται μὲ τὴν συνεξήγησιν των ἡσυχον. Δὲν αἰσθάνονται καμμίαν συντριβὴν, καμμίαν ὀδύνην, καμμίαν ἀλληλεγγύην μὲ τοὺς συνανθρώπους των. Ζοῦν εἰς τὸν στενὸν κλοιὸν τοῦ ἑαυτοῦ των, ἀνὴρ